

A BIBLIA

JÓ VÁLASZ ÉLETÜNK KOCKÁZATAIRA

Merre?

Öregedő fejjel sokszor gondolok egy gyerekkori kalandomra. Tizenöt éves kamasz gyerek voltam, amikor a Bükkben eltévedtem és egy egész napi kalandozás után Miskolc helyett Egerbe kötöttem ki. Egy nyári vakációs napon málnázni mentünk a fiukkal, s egy hegyoldal, piroslott az érett málna szemektől. A többiek nem vették észre a nagyszerű lehetőséget, tovább rohantak, én meg lemaradtam. Pompás szüret ígérkezett, és nem csalódtam. Amikor fulladásig jóllaktam a finom csemegével, gondoltam, ha a hegyen átmászok, elérem a Miskolcra vezető utat. De – tévedtem. Az út nem volt. Akkor az ellenkező oldalon magasodó hegyvel próbálkoztam, majd a másodikkal, harmadikkal, de sehogy sem tudtam kiigazodni a hegyek és a völgyek között. Egyre idegesebben találtam ki az újabb és újabb terveket és egyre messzebb kerültem a céltől. Rám esteledett és csak másnap tudtam lakott településre érni. Miskolc helyett Egerbe. Fáy bácsitól, öreg atyai barátomtól akkor tanultam meg az eltévedt turista első szabályát. Ha eltévedtél ne elméleteket gyárts, hanem menj vissza az utolsó ismert pontig és ott tájolj.

A mai ember is a csodálatos „málna-mezők” keresése közben eltévedt. Nem csinál mást, mint én annak idején kamasz fejjel: elméleteket gyárt, amelyek egyre gyorsuló sebességgel csődbe mennek. Itt volna az ideje egy igazi, jó tájolásra. Meg kellene találni azt az utolsó ismert pontot. Ez a Biblia, ami semmit nem ér, ha könyvespolcunkon vagy valahol szobánk sarkába porosodik. Tájéolni, tájékozódni kell megtanulnunk belőle. Hiszen a Biblia az európai kultúra alapja. Művészeti, nyelvi, etikai kultúránk erre épül fel, sőt még a természettudományos gondolkodásunknak, amire annyira büszkék vagyunk, ebben van az alapja. A benne foglalt régi történetek mai konfliktusaink megoldó-képletei. Csak merni kell behelyettesíteni önmagunkat az egykor történt eseményekbe.

A Biblia nem vallásos könyv, hanem az élet könyve. Nem a papok által kitalált élettelen szabályok kódexe, hanem a régi idők tanulságainak közvetítője. Nem akar történeti, természettudományos kézikönyv lenni. Csak rólunk, emberekről szól. Csak két kérdésre keres feleletet: Ki az Isten és én ki is vagyok? Meggyőződésem, hogy gyorsan öregedő századunknak legnagyobb kérdése éppen az, hogy ki is az ember, a másik, aki mellettem van, aki szeret, vagy aki ellenemre akarja megvalósítani önmagát. Ez mai életünk legégetőbb gyakorlati kérdése. S hogy erre a Biblia gyakorlati választ tud adni, az bizonyítja, hogy az évszázadok során sem avult el ez az ősi könyv. Ma is sok ember olvassa, belőle merít erőt a mindennapi helytálláshoz.

Aki ezeket a sorokat írja, nem akarja önt valamilyen tanról meggyőzni, valamilyen dogma mellett elkötelezni. Csak megosztja önnel azt a tapasztalatát, hogy amikor céltalannak, kilátástalannak tűnt előtte a világ, akkor ez a könyv segített, S csak annyit tanácsol önnek is: próbálja ki, mert biztos abban, hogy az az Isten, aki ennek a könyvnek a lapjairól beszél, az ön kérdéseire is tud választ adni.

Sokan tájolgatnak a mai világban, utat keresnek, világmegváltó eszméket próbálnak kitalálni. De a kérdés egyre hangosabb: Merre? Merre vezet az út? Van-e még út? 1957 tavaszán, a vesztett forradalom keserűsége idején az egyik, akkor induló Élet és Irodalom című újság címlapján Déry Tibornak egy két soros verse jelent meg, ami ezeket ütött szíven. Ma is aktuális a vers, melynek ez a címe: „Felelj, ha vagy”

„Szélfútta levél a világ.

De hol az ág? De ki az ág?"

A kérdésre ma is, minidig is válaszolni kell, személyesen, a szívünkkel beszélgetve. Ebben a válaszadásban segít ez a kis könyv, mert sorskérdésünk, hogy jól tájolójunk.

Ember, az önellentmondásban

A két világháború között egy jeles német teológus, Emil Brunner, könyvet írt a bűnről. A címét így lehet magyarrá fordítani: „Ember az ellentmondásban”. Az első kiadás címlapjának grafikája sokat elárul a könyv tartalmáról. Gyönyörű, színes alpesi tájat látunk, egy fennsíkot, legelésző bárányokkal, virágzó fát, mely merészen a szakadék fölé terjeszti ágait, míg törzse csaknem vízszintesen, hídként hajol a meredély fölé. Lent kis falu, házak, fák, nyájak, és emberek... Eddig minden megszokott. A különös az, hogy a fa törzsén, a szakadék fölött egy ember áll. Balta van a kezében, és maga alatt vágja a fát. Egy ember az önellentmondásban.

A bűn: vágom a fát magam alatt. Ha a törvény olyan, mint a kerítés vagy a fal, akkor a bűn az életvédő kerítés felrobbantása. Öngyilkosság, merénylet önmagunk ellen. Ezért mindig megmagyarázhatatlan. Igazi lényéhez csak akkor tudunk közelebb kerülni, ha az első bűneset történetét vizsgáljuk meg.

Ádám és Éva bűnestét a kísértő csábítása előzte meg. De mi a kísértés? A törvény fonákja. Isten az embert egy törvénnyel tette az Éden-kert tulajdonosává, amely először is adott, Isten szeretetéről biztosította az embert (*”a kert minden fájáról szabadon ehetsz”*) és csak azért kért vissza egyet a kertben lévő fákból (*”de a jó és a rossz tudásának fájáról nem ehetsz”*), hogy annak az egynek a tiszteletben tartásával fogadhassam el szabadon azt, amit Isten adott. A döntést azzal könnyítette meg, Isten, hogy elmondta az engedelmesség következményét, (*„mert ha eszel róla, meg kell halnod”*). Csak ilyen törvény háttérén öngyilkosság a bűn.

Ekkor jött a kísértő az ősi kép szerint a kígyó képében, csúszó-mászóként rejtőzve. Ha nyíltan az ellenkezőjét állította volna annak, amit az Úr mondott, akkor hamar lelepleződött volna. Ezért – kérdezett. Minden kísértés az óta is kérdőjellel kezdődik. *„Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kertnek egyetlen fájáról sem ehettek?”* (1Móz. 3,1). Ez a kérdés azért kísért, mert hazug. Ezt viszont elég nehéz észrevenni. Mi benne a hazugság? A kísértő, a jámbor tudatlant játssza és közben pontosan, azt kérdőjelezi meg, amit Isten a törvénnyel adott. Ez itt egyetlen betűn múlik Isten parancsának értelme. Isten egy fáról mondta azt, hogy arról az ember ne egyen, most a Kísértő azt akarja elhitetni, hogy Isten semmit nem adott, a kert egy fájáról sem lehet enni. Az igazság és a hazugság egy betűnyi közelségben vannak egymástól.

A történet szerint az asszonynak nem okozott gondot, hogy a Kísértő álságos kérdését helyreigazítsa. *„A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséből, mely a kertnek közepén van, mondta Isten: Nem ehettek abból, ne is érintsétek, mert meghaltok.”* (1Móz 3:2-3.) Vajon igazat válaszolt-e Éva a kígyó kérdésére? – Nem. Az eredeti parancsban, amit a Biblia feljegyzett nincs szó arról, hogy a kert közepén álló fát tilos érinteni. (1Móz 2:17). Így hát Éva nem teljesen igaz kérdésre nem a teljes igazat válaszolta. Isten parancsát eltúlozta. A kísértések nagy részről úgy lesz bűn, hogy az egyik végtől a másikba esünk.

Ekkor még a következményektől való félelem visszatartotta Évát a büntől. A Kísértő annyit elért, hogy Isten ajándékának értékelésében elbizonytalanította az embert. Most a bűn következményét kell elködösíteni, felcserélni valamilyen szép illúzióval. *„Bizony nem haltok meg, hanem jól tudja az Isten, hogy ha esztek belőle, megnyílik a ti szemeitek, és olyanok*

lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok, mi a jó, és mi a gonosz” (1Móz 3:4-5).

A Kísértő a bűnt eltakarja és a lázadást kívánatosá, teszi, és Éva ennek hitt. De mi is a bűn? A gyümölcs leszakítása? Nem. A látásmód megváltozása, a belső értékrend átalakulása a bűn. Éva „*látta, hogy jó volna enni a fáról, mert csábítja a szemet, mert kívánatos is az a fa, mert okossá tesz*” (1Móz 3, 6). Tehát ő mást látott jónak, mint amit Isten jónak mondott, mikor az egész világegyetemet jónak jelentette ki (1Móz. 1:31). Cselekedetével felülbírálta a teremtő Istent, - és ez a bűn légyege. A gyümölcs leszakítása csak következmény.

Mi történt a bűneset után? Éva a bűnt azonnal megosztotta Ádámmal, aki szemléletében azonosult Évával és éppen úgy evett arról a fáról, amiről Isten azt mondta, hogy ne egyenek. Első pillanatra úgy tűnt, hogy a Kísértőnek van igaza. Nem sújtotta őket halálra Isten haragja, sőt a szemük is megnyílt, de csak a másik mezítelenségét látták. Elvesztette az ember azt a képességét, hogy a másik ember jobbik énjét lássa. A bűneiben megmesztelendő ember a másik bűneinek mezítelenségét keresi. Csak valami belül, a lelkiismeretben nem volt rendben és ezért kezdtek el bűjni Isten előtt.

Isten előtt rejtőzködni – értelmetlenség. A mindenütt jelenvaló előtt nincsen titok. Az ember arra koncentrált tehát, hogy eltakarja mezítelenségét, vagyis bűne következményét. Azóta is az az ember, aki nem bánja meg igaz szívvvel a bűnét, arra törekszik, hogy a körülköttők, a fügefalevelek rendbe legyenek. Divatosak legyenek és mindent eltakarók.

De Isten nem hagyja az embert a bokor mögött. Meg keresi és előszólítja onnan. Most Ő akar kérdezni, de nem manipulált kérdéseket. A bűnbeesett ember a valósággal kerül szembe, a hazugság elvarázsolt világába került. Ezért nem is lehet más az első kérdés, mint az: „*Hol vagy?*” (1Móz 3:9). A megszólító Isten azóta is, így akar hidat létesíteni mivelünk. Ő nem az álmok Istene, Ő „a” valóság. Vele csak az tud találkozni, aki erre a „hol vagy”-ra, kész szívvvel felel. Ez a kérdés az embert válaszút elé állítja: a bokorba bízom-e jobban, vagy a Teremtőben. Istennek nem esett volna nehezére a bokrot eltüntetni. De Ő azt akarta, amit ma is: önként, szabad elhatározásból adjuk fel a menekülés illúzióját, álljunk meg előtte.

Ádám sem kerülte ki a találkozást, meg kellett állnia Isten előtt és kérdésére felelnie kellett. Ádám tudta, hogy nem arról a bokorról vár Isten pontos leírást, ami mögött Isten kutató pillantása elől lapult. Mégis mellébeszél. Így próbál menekülni. Tudja, hogy ezzel véget érnek a hűs, alkonyi órán folytatott beszélgetései a Teremtővel. Pedig ő éppen ezekre a beszélgetésekre született. A mellébeszélés csak ál-beszélgetés. Nem a gondolataink beláthatatlan gyönyörű tájait mutatja meg, hanem elleplezni, eltakarni akarja a valóst. És ezt mesterien művelte Ádám: „*Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem, mert meztelen vagyok. Ezért rejtőztem el*” (1Móz 3,10). Minden olyant, ami szemmel látható következmény, de nem a lényeg, elmond. Menekül a valóságba a valóság előtt. A bűnnek azóta is, a látszat a leggyakrabban alkalmazott menekülő helye.

Isten ott felejtette volna az embert a látszatok, a magyarázkodások bokrában. Ennek először örült volna a számon kérő, elől menekülő ember, de ez az önmegsemmisítő magány kezdete lett volna. Ezért Isten tovább kérdezte. Az ember igazi lényege, a közösség felől kezdte faggatni Ádámot. „*Ki mondta meg neked, hogy meztelen vagy?*” Amíg a bűn személytelen, addig láthatatlan, elkenhető. Ezért kérdez így Isten, de Ádám néma marad, nem beszél a kígyóról. Hallgat a Kísértőről. Ezért Isten még közelebb lép Ádám szívéhez. Kimondja a bűnt is, amitől csak úgy lehet szabadulni, ha elvállaljuk, megvalljuk. „*Talán arról a fáról ettél, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél?*” Ádám láthatta: lelepleződött. Isten mindent tud. Ere az eldöntő kérdésre a nyelvtan szabályai szerint csak igen-nem lehet, a válsz, de az az ember, aki Isten előtt menekül, szavaiból is tud körülköttőket csinálni. Például úgy, hogy vádol: „*Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem arról a fáról, és így ettem*” (1Móz 3,12). A vád – Isten ellen irányul, te adtad az asszonyt, aki nekem adott. Pedig hát nem így

volt.

A Biblia azért írja le az asszony teremtésének poétikus szépségű történetét, hogy a legfontosabbat hangsúlyozza. Két ember kapcsolatának a legmélyebb titka a szabad döntés. Az ember magának választ társat. Ezért vezette el Isten a férfi előtt az összes teremtett lényt, melyeknek nevet adott az ember és ezzel uralma alá fogadta. Ezek között az Isten alkotta lények között nem volt a társ. Isten külön neki alkotta. Nem a fejéből, hogy helyette okoskodjon és nem is a lábából, hogy tapodjon rajta, hanem az oldalából, hogy mindig emlékezzen rá, hogy mellé rendelő viszonyban vannak. Ezután szabad döntéssel vállalta társát: „*ez most már csontomból való csont, és testemből való test*” (1Móz 3,13). Most ezt a társat tagadja meg. S az asszony már csak magyarázkodni tud: „*A kígyó szedett rá*” (1Móz 3,13). Így robbantotta fel az első és a legfontosabb emberi közösséget a bűn.

Ádám és Éva prófétai ősi története óta így élünk mi emberek az önellentmondásban. Mert a bűn nem csupán egy rossz cselekedet, hanem olyan állapot, amiben szembe kerül az ember Istennel, a másik emberrel meg a teremtett világ egészével, lerombolva ezzel kapcsolatait, amire teremtett. Így lesz a bűn igazi következménye a céltalanság, ami egyenlő a halállal. Ez mai elmagányosodásunk igazi diagnózisa. Egyetlen reményünk csupán az, kérdése a legsűrűbb bokron is áthatol. Miközben mi menekülünk, Ő nem mondja fel a közösséget mivelünk. Úgy vár, ahogyan vagyunk.

Le lehet-e szokni a bűnről?

A görög filozófia egyik legnagyobb mestere, Szókratész azt hitte, hogy a jót elég az embereknek elmondani, elég meggyőzni őket a helyes cselekvés szabályairól, és ettől az emberek jók is lesznek. Szókratésznek ez a tévedése az életébe került. Mi is sokszor gondoljuk azt, hogy elég a jót tudni és elhatározni, és ettől varázsütésre megváltozik az életünk.

Amikor még diák voltam, és közeledtek a vizsgák, mindig elhatároztuk, hogy hétfőtől új életet kezdünk. Beosztottuk tennivalóinkat, és komoly akarással készültünk a következő hétre, de mindig közbejött valami, és kezdődött minden előről.

Tragikus emberi tapasztalatunk: a bűn nincs a mi hatalmunkban. Mi vagyunk a bűn hatalmában. A bűn nem egyszerűen megváltoztatható rossz szokás, hanem mindennapi életünk tragikus valósága. Ahogyan a szántóföldön nem a búza nő magától, hanem a gyom, ugyanúgy minden jóra törekvő fogadkozásunk ellenére a bűn uralkodik rajtunk.

Mi is a bűn? Hiszen mi nem vagyunk mindnyájan bűnözők. Az emberek száktalan pozitív, a jót erősítő cselekedetükkel büszkélkednek. A Biblia egyik legfontosabb mondanivalója az, hogy a bűn lényegét, a büntől való szabadulás útját mondja el.

János első levele így határozza meg a bűn fogalmát: „*a bűn törvényszegés*” (1Ján. 3:4). A bűn tehát a törvény tagadása. A törvényé, ami Istennek velünk kötött szövetségének okmánya. A bűn: a szövetség tagadása, elutasítása. Jézus óta viszont azt is tudjuk, hogy a törvény lényege, „betöltése” a szeretet. Ez azt jelenti, hogy a bűn a törvény lényegének, a szeretetnek a tagadása. A szeretet az élet alapelve. A bűn életünknek ezzel az alapértékével fordít szembe. Így életem önellentmondásba kerül: azt tagadom, ami életem alapja. Ezért okoz lelkiismeret-furdalást az elkövetett bűnös tett.

A törvény feladata, hogy feltárja azt a kapcsolatrendszert, amiben az ember igazán emberré lesz. Istennel, a másik emberrel és a természet világával való kapcsolatunk nélkül nem vagyunk igazán emberek. A bán azért tragikus valóság, mert éppen ennek a kapcsolatrendszernek a betegsége, hibája. Lényegében: közösségtagadás. Ezért a bűnnel nem

olyan a kapcsolatunk, mint sötét ruhának egy tollpíhével, amit könnyen le lehet seperni, hanem inkább az itatóspapír és a tinta viszonyához hasonlítható.

A bűn: szakadék Isten és ember, ember és felebarátja, valamint az ember és a világ között. Nem egy elkövetett cselekedet csupán, hanem egy állapot, aminek tragikus következményeit hordoznunk kell. Ez másféle szemléleti mód, mint ahogyan mi vizsgáljuk az egyes elkövetett bűnöket. Mi pl. azt tekintjük gyilkosságnak, ha agyonütünk valakit; ha fizikailag megsemmisítjük. A Hegyi beszédben Jézus arra tanít, hogy a harag, a gyűlölet a másik iránt, vagyis a szeretet tagadása – gyilkosság (Mt 5,21-22). A bűnös kívánság már azt jelzi, hogy a bűn állapotába került az ember (Mt 5,27-28), hiszen kapcsolatai felbomlottak.

Ezt a maga érdekei ellen való állapotot az ember nem képes saját erejéből megszüntetni. Külső segítségre van szüksége. Csak a mesében történhet meg az, hogy az ember saját hajánál fogva ki tudja emelni magát a mocsárból. Ezért a bűn szakadékát mindig Isten lépi át szeretetével. A bűn gyökerét, a szeretetlenséget akarja szeretetre váltani.

A bűn: engedelmesség, Isten életet teremtő szavának tagadása. Az első bűn úgy jött be világunkba, ahogyan a bűnök ma is születnek: az ember mást látott jónak, mint amit Isten annak mondott. Isten bízik, hisz bennem, de nem teszi lehetetlenné számomra, hogy a rosszat válasszam. Isten nem akarta, hogy az ember elkövesse a bűnt, mégis oda állította a jó és gonoszt tudásának a kísértésnek a fáját Édenbe. Miért? Mert az ember számára nem kötelező a szeretet, az engedelmség, hanem lehetőség. Csak az nevezhető erkölcsi lénynek, aki szabadon dönt, aki tud igent és nemet is mondani. A kötelezővé tett jó meggyalázná az embert. Ez a diktatúrák módszere.

Isten úgy teremtett minket a maga képére és hasonlatosságára, hogy szabadon dönteni tudó lények legyünk. Ez a szabadság nemcsak a bűn, hanem a bűntől való szabadulás, a megváltás elfogadásának a lehetősége. Nem rabnak születünk, de rabbá lehetünk, ha nem élünk Istentől kapott szabadságunkkal, vagy ha visszaélünk azzal. Dönthetünk a Teremtő mellett vagy ellene. Ezt ma újra fel kell fedeznünk, mert a technokrácia hamis vallása lehitette, hogy nincs szükség többé Istenre, mivel a tudásunk – a jónak és a gonosznak az ismerete által – magunk is istenkké lettünk. Ezt a különös újpogányságot V.E. Frank így fejtette ki: „Kezdetben az ember úgy tudta, hogy ő egy olyan teremtmény, aki kétségtelenül Teremtőjének, Istennek a hasonmása. Később elérkezett a gépek korszaka, az ember egyszeriben úgy látta meg magát, mint teremtőt, aki... önmaga teremtményének a hasonmása: egy gép.” Ezért két út állt előttünk: igent mondani Istennek, és kész szívvel engedelmeskedni neki és így megmaradni Isten képére és hasonlatosságára alkotott teremtménynek, vagy nemet mondani hívó szavára, és a technokrata bálványimádás hamis vallást követni. A két út végighúzódik a világtörténelmen, és köztük választani kell. Nem lehet kétfelé sántikálni.

A jó hír ma az: nem vagyok egyedül a döntésben. A bűneset után Isten nem csupán sajnálkozott, hanem cselekedett. Ő ment az ember után, Ő szólította meg kérdésével: Ádám, hol vagy? Nem azért hangzott el ez a kérdés. Mert Isten nem lát magunk választotta bokraink mögé, hanem azért, mert Ő nem mondott igent a mi bűneinkre. Azt akarja, hogy rájöjjünk, hogy a magunk készítette fügefalevél-ruha nem oldja meg életünk problémáját.

„Keresztyének” vagyunk, csak névleg, vagy Krisztus követői a szó eredeti értelmében? Nem a bűnről kell „leszokni”, hanem Jézus kell követni. Jézus szeretne megszületni a szívünkben. Amikor a bölcsek Jézust keresték, csak kétféle ember volt Jeruzsálemben, az egyik látta a csillagot, a másik – el is indult utána.

Te mit teszel?

Miért érdemes becsületesnek lenni?

Az 1950-es évek végén szenzáció volt a Parker golyóstoll. Ugyanúgy státusszimbólumnak számított, mint ma egy modern mobil számítógép. Ekkor jelent meg Nyugat-Európa minden bizsuboltjában a hamis Parker toll, a honkongi ipar „nemes” terméke. Megszólalásig hasonlított az igazira. Csillogó-villogó arany-utánzatú hegye volt, kihívóan lehetett viselni a szivarzsebben, s csak fillérekbe került. A tökéletes utánzatnak egyetlen hibája volt csupán – nem lehetett vele írni. Ez a történet gyakran eszembe jut, amikor mai keresztyénségünket vizsgálom.

Sokszor politikai pártállással, eszmei szekértáborral keverik össze a keresztyénséget, és kimarad az igazi lényeg, ami értelmet ad mindennek: az Istenbe vetett bizodalmas hit. E nélkül ugyanis keresztyénségünk a reklám golyóstollhoz hasonlít. Minta – érték nélkül: dísz, bizsu – valódi haszon nélkül. A Biblia így tanít erről: *„Hit nélkül pedig senki sem lehet kedves Isten előtt, mert aki az Istent keresi, annak hinnie kell, hogy ő van és megjutalmazza azokat, akik őt keresik”* (Zsid 11,6).

Az értelem, a tudomány századában van-e még értelme a hitről beszélni? Érdemes-e ma hinni? A hívő ember is csalódik olykor. A hit pedig csak az ész vészkijáratának tűnik ilyenkor: menekülés az értelem elől. Ha a Biblia hitről szóló tanítását akarjuk megismerni, akkor a Zsidókhöz írt levél 11. fejezetét kell tanulmányoznunk: *„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés”* (Zsid 11,1). A hit a reménységet az álmok, a gondolatok világából a mindennapok valóságává teszi. Ez csak úgy lehet, ha a hit több mint az, hogy valamit elhiszek. Bizalom, ami útnak indít.

A Bibliának ez a fejezete a hithősökről szól, Ábrahámot említi példaként. Nem azt, hogy tudott valamit Istenről, aminek semmi következménye sem volt az életben, hanem olyan ismeretet, ami összeköt két jó barátot. Nem olyan értelemben ismeret, mint ami pl. a matematikai példák, megoldásában segít. Inkább ahhoz a fajta ismerethez hasonlítható, ahogy a gyermek ismeri az édesanyját? Feltétel nélküli bizalom és ragaszkodás, ráhagyatkozás.

Ábrahám nem csupán tudta, s nemcsak „elhitte” hogy van Isten, hanem sorsává, életévé lett ő, *„mert aki az Istent keresi, annak hinnie kell, hogy ő van, és megjutalmazza azokat, akik őt keresik”* (Zsid 11,6). A hit ismerete nem valami általános ismeret Istenről, hanem meggyőződés a Jézus Krisztusban történő valóságról.

Isten célt adott Ábrahámnak. Hite az „alapokkal bíró város”-hoz kötődött. A hit új és új tapasztalatra épül: Isten vezetésének tudata erősödik bennünk mindennapi tapasztalataink nyomán. Az ilyen hit azután nap, mint nap elmondhatja, „tudom, kinek hittem”. Ezek a tapasztalatok ugyanakkor a reménységet is erősítik. A hit nem megbénítja, hanem Krisztus engedelmes követésére serkenti az embert. A reménység szorgos munkában realizálódik.

Luther Mártonról beszélnek, hogy egyszer megkérdezték tőle, mit tenne, ha tudná, hogy másnap itt a világvége. Így válaszolt: „Ha tudnám, hogy Krisztus holnap jön vissza ítélni eleveneket és holtakat, üdvözíteni, és új eget és földet teremteni, ma este még elültetnék egy almafát.” A hit tehát nem bénít, hanem cselekvésre ösztönöz, mert az a lényege, hogy általa bizalommal indulok a jövő felé.

A hit egyszerre reménység és ismeret, mégis a hit gyökere mélyebben van. Bizodalomra van szükségünk. Ábrahám hite nemcsak abban állt, hogy Istennel elvállalta a közösséget, s kész volt reménykedni. Bízni tudott abban, hogy minden úgy lesz, ahogy Isten mondta. Ez az Istenre hagyatkozó bizodalom Ábrahám hitének a lényege.

A hit azért ér túl a logikailag felfogható dolgokon, mert tudja, hogy Isten igazat mond,

bízik a szavában, mert tapasztalata, hogy Isten soha nem hagyja cserben az embert. A reménységet nem lehet semmilyen matematikai megoldó képlet segítségével kiszámolni. Csakis a hit tudja megragadni.

Ábrahám reménytelensége ellenére is bízott. Nem valamiben, hanem Valakiben. Nem csodára, hanem Isten cselekedetére várt – bár nem tudta megmondani, hogyan válik valóra Isten ígérete: a te magodban áldatnak meg a föld minden nemzetségei. Amikor elfogyott a hite, megpróbált „segítségére lenni” Istennek, amivel viszont egy másig meglévő konfliktushelyzetet idézett elő. Izmael esete ezt jól bizonyítja. Ábrahám azért lett a „hívók atyja”, mert Isten szava minden emberi okoskodásnak hatalmasabb lévén nem csal látszólag, de valóságosan is teljesedett. Ezért bízhatott benne Ábrahám, még ha elképzelhetetlennek tűnt is számára Isten ígérete. A hit csak ebben a bizodalmas légkörben válhat cselekvéssé.

A 20. századi ember legtöbbször hitevesztett. „Hiszeget” egy kicsit, de ennek nyomában nem fakad cselekedet. A baj gyökere a rövidzárlatos hitben keresendő: be akarom biztosítani magam, mert nem tudok ráhagyatkozni Istenre. Egy híres német protestáns teológus mondja: „Hinni annyi, mint a magunk önző akaratát alávetni Ő neki, és engedelmeskedni, hogy Isten cselekedjék életünkben”. Jézus Krisztus úgy világosság számomra, hogy hiszek, bízom Benne és ráhagyatkozom. Elindulok Vele, még akkor is, ha az az út a Vörös tengeren át vezet. Vele a ködbe is biztonsággal léphetek. Ám a 20. századi ember a hitnek ezt a „kockázatát” sokszor nem vállalja. Mi úgy akarjuk az „alapokkal bíró város”-t, hogy közben régi városunkban is teljes jogú polgárok akarunk maradni. Mi rögtön megkérdőjelezzük Isten parancsát, ha kért tőlünk valamit – Ábrahám viszont az Ígéret Gyermekeit is kész volt feláldozni, ha az Úr szólt.

A hit üres kéz. A régiek azért imádkoztak égre kiterjesztett kézzel, mert felfelé akartak kapaszkodni. Jól tudták, hogy a hit üres keze ragadja meg és veszi el a felajánlott lelki kincseket. A hit tehát nem más, mint be- és elfogadókészség. Isten a szövetséges társunk; törvényével elkötelezi magát mellettünk. Én a hittel ragadhatom meg ezt a lehetőséget. Ő a mi Atyánk: gyermeki bizodalmat vár el tőlünk. Ez a szövetség alapja. A hozzátérés: ennek a gyermekstátusnak a vállalása – szeretetből.

Hogyan lehet Isten a barátom?

Van egy fontos szó a Biblia címlapján: Ó- és Új-testamentum, vagy mai szóval szövetség. Lényegében ez a könyv nem tartalmaz mást, mint Isten meg-megújuló szövetségekötéseit az emberrel. Nem Isten gondolja meg magát, nem Ő változtatja a feltételeket, hanem mi, emberek fordulunk Vele szembe, tagadjuk meg Őt. Isten azonban utánunk jön, mert szeret. Ez a kereszténység alapvető üzenete. Miért fontos ez nekem?

Néhány hete utaztam, s egy idősebb ember ült velem szemben. Tartózkodó volt a viselkedése, csupán kutató, figyelő tekintete árulta el, hogy beszélgetni szeretne. Nem arra várt, hogy valaki bölcs, soha nem hallott igazságot mondjon neki, csak szeretett volna a némaság elől elmenekülni. Megszólítottam. Az időjárásról, a vonatról beszélgettünk. Először akadozva beszélt, majd mind bátrabban, végül elsőprő erővel áradtak belőle a mondatok. Belefiataladott. Legnagyobb élménye az volt, hogy valaki megtörte magányának a csendjét, és meghallgatta.

A Biblia csodája abban van, hogy nem enged belesüllyedni a magányba. Isten megszólít, beszél hozzám. Nemcsak mond nekem valamit, hanem a válaszomat várja, és egy felelősségteljes beszélgetést kezdeményez. A Biblia első lapján így olvassuk az első parancsot: *„Ezt parancsolta az ÚR Isten az embernek: A kert minden fájáról szabadon ehetsz, de a jó és a rossz tudásának a fájáról nem ehetsz, mert ha eszel róla, meg kell*

halnod” (1Móz, 2,16-17).

Isten úgy akar barátságába fogadni, hogy először ad: „*A kert minden fájáról szabadon ehetsz*”. Olyan ez, mint egy csodálatos birtoklevél, amely tulajdonossá tesz Isten remekelt csodái felett. Isten ezzel az ajándékkal kötelezi el magát az ember mellett. Ő mindent ránk bízott. Mindent nekünk ad, pedig Ő az erősebb, Ő alkotott minket. Hűségünknek csak annyi a próbája, hogy a „minden”-ből egy keveset – az Édenben egy fát – visszaadok azért, hogy ennek az egynek a tiszteletben tartásával, visszaadásával valljuk meg azt, hogy mindent az Ő kezéből veszünk el. Nem kényszer ez, hanem a döntés lehetősége. Ezért mondta azt Isten, hogy ha az ember fellázad Isten rendje ellen, bizony meghal. Így vezet Isten szövetsége az élet és a halál mezsgyéjén. Felelősök vagyunk sorsunkért, önmagunkért, de Isten mégis szabad döntést vár. Isten ad, kegyelmez, de ezt az ajándékot el lehet veszíteni.

Nem volt ez másként a választott nép életében sem. A kivonulás után a Sínai-hegy alatt így szólította meg Isten Izraelt: *Ti láttátok, mit cselekedtem Egyiptommal, hogyan hordoztalak benneteket sasszárnyakon és hogyan hoztalak ide benneteket. Most azért ha engedelmesen hallgattok szavamra és megtartjátok szövetségemet, akkor ti lesztek az én tulajdonom valamennyi nép közül, bár enyém az egész föld. Papok királysága és szent nép lesztek.*” (2Móz 19,4-6).

Isten itt is előbb adott, cselekedett valamit népéért. Kihozta őket Egyiptom földjéről a szolgaság házából. A szövetségnek itt is Isten cselekedete az alapja, gondviselése. Soha sem mi vagyunk a kezdeményezők. Isten előbb bizonyítja magát: mégis van feltétele kegyelmének, s ez a szófogadás, a szövetség megtartása. Ebben ölt testet a bizalom, ami nélkül nincs szövetség. A szövetségben tudatosult az, hogy Isten előbb cselekedett. Ő volt a kezdeményező fél. Megszólító szavával közösséget épít.

A szövetségben mindkét fél hűsége kötelezi magát, hiszen a szövetség e nélkül üres formáság. Ilyen formálissá lett kapcsolataink miatt lettünk a tömegben is magányosak. Azt éljük át, hogy elhagytak, egyedül maradtunk, pedig közben mi voltunk azok, akik elhagytuk az embereket. Belülről épül a fal, ami elválaszt az emberektől. Önmagunkat falazzuk be magányunk börtönébe. De Isten nem mond igent az általam épített börtönre. Velem akar járni, és hűséget kér tőlem. A hűség bontja le egyedül a szívemben épülő falakat.

Az ószövetség idején, a Sínai szövetségekötéskor is az volt áldásainak a feltétele, hogy a nép hűségesen hallgasson szavára (2Móz 15,26. 19:5.). A „szó-fogadás” nem érdem, amit Isten áldásaival jutalmaz, hanem az a kolduskéz, amivel a hű szolga Isten örömmel adott jutalmát elfogadhatja (Mt 24,45. 25,21 stb.). De Isten nemcsak kéri tőlem a hűséget, hanem Ő is bízik bennem. Annak ellenére teszi ezt, hogy minden nyilvánvaló és rejtett bűneimet jól ismeri. Mégis „*hű az Isten, nem hitszegő*” (5Móz 32,4) és ezért „*örökké tart szeretete és hűsége nemzedékről nemzedékre*” (Zsolt 100, 5).

Vajon elég a szót fekvé kimondani?

Néhány hónappal ezelőtt megdöbbenve tapasztaltam, hogy egy új protestáns etikai lexikon méltatlanul, alig pár sorral intézte el az engedetlenség fogalmát, azt állítva, hogy e fogalomnak nem sok köze van a jézusi erkölcsi alapelveihez. Merész, igaztalan állítás. Az engedelmesség – szófogadás. Az ige a szó ruháját öltötte magára, ezért tudunk róla. Szófogadás nélkül a szó – Isten szava – annyit ér, mint esernyő a sivatagban: használaton kívüli tárgy. Ez engedelmesség szó századunk diktatúráiban vesztette el értékét, értelmét, amikor mások (gyakran a megfoghatatlan tömeg) háta mögé bújva úgy védekeztünk: „parancsra tettem!” – pedig tulajdonképpen csak elvtelenül, jellemtelenül: sodródva az árral.

A szó szófogadás nélkül annyit ér, mint Krisztus keresztye, halála és feltámadása –

engedelmes követők nélkül. Meggyőződésem, hogy a keresztyénség elértéktelenedése nem azért következett be, mert az evangélium már semmit nem mond, hanem azért, mert elfelejtettük, hogy az ige – cselekvést jelentő szó: nyomában történnie kell valaminek.

Menjünk vissza a forrásokig! Az evangéliumok arról tudósítanak, hogy Jézus a Galileai-tenger partján dolgozó halászok közül hívta el első tanítványait. Azokat sorolta követői közé, akik készek voltak vele együtt járni, meglátni, meghallani mindazt, amiről az emberekhez szólt, és tapasztalatokat szerezni vele az úton. Ezt jelentette Jézus tanítványának lenni. Ezért van az, hogy a többi rabbi-növendék a tanulási évek multával mester lett, a tanítványok viszont soha nem lettek azzá (Mt 23,8).

Amikor Kapernaumban Jézus kemény szavakkal beszélt arról, hogy Ő az élet kenyere, sokan megbotránkoztak Benne. Jézus akkor a tanítványokhoz fordult, de nem azt kérdezte: „Tinektek is szükségetek van újabb magyarázatra?” – mert tudta, hogy az engedelmes követés kapcsolja össze a tanítványokat Ővele. Jézus csendesen csak ennyit kérdezett: „*Vajon ti is el akartok menni?*” (Ján 6,67). A tanítványság itt is engedelmes követésben nyilvánult meg. Ám nemcsak akkor volt ez igaz, hanem az egyház indulásakor is. A keresztyénség pünkösdkor született. Péter prédikációja nyomán háromezer ember döntött Krisztus mellett. Ezek az emberek nem valamilyen új tanítást kértek, vártak Pétertől és apostoltársaitól, hanem így szóltak: „*Mit cselekedjünk atyámfiai férfiak?*” (Acs.2:37.). Ezek az emberek készek voltak engedelmesen elindulni Jézus lábnyomában.

Az engedelmisség nem önmagában érték. Viszonyfogalom. Értékét az mutatja, hogy kinek és miben vagyunk engedelmesek. A keresztyén engedelmisség értékét az adja, hogy Jézusnak, szövetséges társunknak, életünk teremtőjének a szavához szabjuk magunkat. Aki arra hivatkozik, hogy „parancsra tette” a rosszat, nem jézusi módon „engedelmeskedik”. Krisztus szavát megfogadó engedelmisség nélkül soha nem lehetünk Jézus követői.

Az engedelmisség nem akarathatóság! Iránymutatója nem egy rajtam kívül álló hatalom önkénye, hanem az a törvény, ami erkölcsi létem tervrajza. Ezért nem Istennek teszünk szívességet, hanem követem Őt a mindennapokban, hanem szövetséges társam segítségével a magam életének igazi lapjait erősítem. A törvény nekem jó, engem véd. Életem titkát, belső lényegét tárja fel.

Az engedelmisség azt jelenti, hogy az én akaratom megerősödik Isten akaratával. Még pontosabban? Azt kezdem helyénvalónak látni, és akarni, amit Isten. Ez a hit útja. Ábrahám hitének lényegét a Zsidókhöz írt levél így ragadja meg: „*Hit által engedelmeskedett Ábrahám, amikor elhívatott, hogy induljon el arra a helyre, amelyet örökségül fog kapni. És elindult, nem tudta hova megy*” (Zsid 11,8). Ábrahám nem akarat nélküli báb volt, hanem hívő, aki bízott Istenben, és naponta döntött. Nem Isten ellenében, hanem Isten mellett. Így az Úrban nemcsak Isten kegyelmének, vezetésének titkait tanulta, hanem helyesen akarni is megtanult.

A hit nem önállótlanyságot jelent, de nem azonosítható az akarattal, saját értelmünk és elképzeléseink bálványozásával sem, mint ahogyan ezt sokan ma tartják. Egy kis példával így lehetne érzékletesebbé tenni: az akarat az a villanykapcsoló, ami életemet Isten erejének végtelen erőforrásával összekapcsolja. Nem a kapcsoló ad áramot az izzónak, de az biztosítja, az összeköttetést az elektromos erőforrás és az izzó között.

A mai keresztyénség legnagyobb problémája az, hogy meggyengült az engedelmisségben. A szó frázissá szürkült. Napjainkban inkább beszélni, filozofálni szeretünk Jézusról, semmint követni őt. Pedig Jézus ma is így hív minket: „*Jöjj, és kövess engem!*”, mi viszont úgy, hogy „*Jöjj, és hallgass engem!*” Jézus hívásának két üteme van: először magához hív, azután magával visz az emberek közé. Az embereknek ma nem szép szavakra és elméleti fejtegetésekre van szüksége, hanem abban kell segítségükre lennünk, hogy Krisztus gyakorlati követőivé válhassanak.

Az Újszövetség egyik legeredményesebb bizonyágtevője az a samáriai asszony volt, akivel Jézus Jákób kútjánál találkozott. A samáriaiak és a zsidók között kemény előítéletek rontották a testvéri kapcsolatot. Jézus lerombolta az előítéletek falát, s megoldáshoz segítette ennek az asszonynak az életét. Noha Jézus nem bízta, hogy menjen tanúbizonyágot tenni Róla az emberekhez, ez az asszony mégis – otthagya a vedret – elment. Nem ő akart mindenkit mindenről meggyőzni, hanem követésre hívott. Az emberek pedig engedelmeskedtek. De nem az asszonynak lettek engedelmes követői, hanem Jézusnak. Ők maguk vallottak így hitükről: *„Már nem a te beszédedért hiszünk, hanem mert magunk hallottuk, és tudjuk, hogy valóban ő a világ üdvözítője.”* (Ján 4,42). Erre a felismerésre azonban nem lehet eljutni engedelmisség nélkül. A hit engedelmisségben realizálódik. E nélkül a hit hiedelem csupán.

Krisztus bízik bennem, odaadja értem az életét. Nekem törvényét kell hitben megragadnom. Így léphet a mi erőfeszítésünk helyére Krisztus ereje. Így lehetünk Krisztus igazi követői. Ma megszólít minket Isten... Életünk a vizsga. Isten szövetségére nekem van szükségem. Az Ő bizalma, hite bennem az az archimedesi pont, ahonnan erkölcsi világunkat ki lehet fordítani sarkából. Én vagyok egyedül! Én vagyok rászorulva az ő hűségére. A Bibliának nem az az első szava hozzám, hogy „ember! Légy hűséges hozzám!”, hanem az, hogy ő – a végtelen és örökkévaló Isten – hűséges mihozzánk!

A kérdés az: készen vagyunk-e ezt elfogadni?

Egy közösség, amely túlér a földön

Az ember, Istennek közösségre alkotott teremtménye. Már a Biblia elején azt olvassuk, hogy „nem jó az embernek egyedül lenni”. Ezért emberségünk értelmetlen, ha csak önmagunkról beszélünk. A bűn – közösséget ront, míg Isten Krisztusban megjelent üdvözítő kegyelme kapcsolatot épít újra azért, hogy mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világon (Tit 2,12). A mai kereszténységnek az a baja, hogy meglazultak Istennel, egymással és a világgal való kapcsolatai. Krisztus megváltásának pedig az volt a célja, hogy a bűn által ellehetetlenült közösségeink megépüljenek.

Az emberek minden korban megpróbálták különböző formájú közösségeket szervezni, ami vég az elmagányosodás ellen. Ezek a közösségek több-kevesebb siker után tönkrementek. Az egymással összekapcsoló szeretet felett győzött a bűn. Jézus azért békített össze bennünket újra Istennel, hogy őbenne újra közösséggé váljunk. Ebben volt az üdvösség lényege. Földi életének utolsó óráiban így vigasztalt Jézus: *„Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem. Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e néktek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra? És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is”* (Ján 14,1-3).

Hogyan alakul Krisztus új közössége? Sokszor úgy gondoljuk, hogy nekünk kell az alapítás és a fenntartás nehéz munkáját ellátnunk. Pedig a közösség alapja: Jézus hívása: jött és kövess engem. Krisztust egyedül követni nem lehet, mert ránk bízott felebarát, testvér nélkül céltalan lesz az életünk. Jézusnak az a célja, hogy „emberhalászok” legyünk. Ezt ígérte Péternek is (Mt 4,19). Ez az emberhalászat a misszió, amire nem a „halaknak” van szüksége, hanem a halászoknak. Ezért a misszió nem a hitre agitálást eszköze, hanem szolgálat az emberért. Azért van szükség rá, hogy újra felfedezzük a másik embert, mint felebarátot, akiért élni érdemes itt a földön. Nekünk szükségünk van rájuk, hogy azokká tudjunk lenni, akikké Isten teremtett minket. Nem a másik ember legyőzésére, „agyagba döngölésére” hívott el

Isten. Teremtőnk embereken keresztül szeret minket. A legegyszerűbb, legrászorultabb felebarátommal azonosítja magát. Ezért tanított így: „*Bizony, mondom néktek, amikor megtettétek ezeket akárcsak egyel is a legkisebb atyámfiái közül, velem tettétek meg*” (Mt 25,40).

Pünkösdkor azért áradt ki a tanítványokra a Szentlélek, hogy Istennel, egymással, a világgal helyreálljon a bűn által megromlott kapcsolat. Üldözőik számára éppen az volt az elviselhetetlen, hogy az az indulat volt bennük, ami a Krisztus Jézusban (Fil 2,5). Ismertető jegyük nem valami különleges tan volt, nem valamilyen zseniálisan kigondolt szervezet tartotta őket össze, hanem a Lélek gyümölcsét teremték, és ez a szeretet.

A Hegyi Beszéd záradékában maga Jézus tanította tanítványait, hogy az igazi közösség ismertető jele, ami a hamis próféták és a ragadozó farkasok csapdájától megment – a gyümölcs. Pál arra tanította a galatákat, hogy a test cselekedeteinek közösséget romboló bűneivel szemben a Lélek gyümölcse győz. „A Lélek gyümölcse: szeretet” aminek sokarcú megnyilvánulási formáit is felsorolja Pál: „öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, mértékletesség” (Gal 5,22). E nélkül Istentől kapott talentumaink sem lesznek lelki ajándékokká. Csak „uram-uram keresztények” leszünk, akik hatalmas dolgokkal dicsekednek, de Jézus mégsem ismeri őket (Mt 7,15-23), mivel nem állt helyre bennük az Édenben elveszített közösség.

Pál ezt a közösséget az emberi test organikus egységéhez hasonlítja, ahol a tagok egymásért, egymás kiegészítésére vannak. Mindegyik pótolhatatlan és mindegyik attól lesz hasznos, hogy a másoknak, vagyis az egész testnek szolgál. Minden organizmusnak ez a jellemzője. A test nem állhat egyforma tagokból. Az egyenlőség a feladatmegosztásban van. A testben sok tag van, de ugyanaz a test (1Kor 12,21-22). Csak a Krisztussal való közösségünk állítja helyre a bűn által elveszített egymással való közösséget. A mi hitünk csak akkor tud egészségesen fejlődni, ha Krisztus testének organikus, egymásért szolgáló közösségében él. Istent, Krisztust nem lehet privatizálni. Ha ezt megkíséreljük, a hit végső célját, az Istenben, Isten által helyreálló új közösséget veszítjük el.

Az egyház, történelme során sokszor megpróbálta ezt az organikus, a test felépítéséhez hasonló közösséget organizációval, szervezéssel helyettesíteni. Az organizmus a tagon dinamikus mellérendeltségén épül fel, az organizáció pedig alá és fölé rendelések bonyolult rendszerében él. Az egyház mindig akkor válik Krisztustól rendelt életformája, feladata betöltésére alkalmassá, amikor az organizáció hamis rendjéből visszatál az organizmus élő közösségébe.

Ezért Krisztus egyháza nem ott van, ahol a tökéletes organizáció uralkodik, hanem ott, ahol a másokért, másokért élő emberek közössége él. Krisztus azért jött, hogy ezt a közösséget helyreállítsa, hogy visszatáljunk oda, ahol az élet nem öncélú, mert csak itt van jelen a szeretet, amivel Isten azonosította önmagát (1Ján 4,16).

„AKI ELTÁVOLODOTT ÖNMAGÁTÓL,
AZ MÁSOKHOZ SEM TUD KÖZEL KERÜLNI”

(Aun Marrow Linberg)